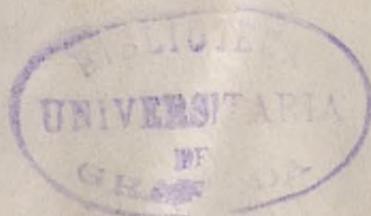

INVEHIT SALVSTIVS IN CICEROHEM

Grauiter et iniquo animo maledicta tua pa-
 terer. M. tulli si te sc̄irem iudicio magis / q̄
 morbo / petulantia ista vti. s̄c cum in-
 te neq; modum. neq; modestiam ullam ani-
 maduertam: Respondeo tibi. vt si quam ma-
 ledicendo uoluptatem concepisti. eam male-
 dicendo oīus vrbi querar: quos implorem
 p. c. diripi. R. P. atq; audatissimo cuiq; ēe:
 apud. P. R. qui ita largitionibus corruptus
 est ut se ip̄e ac fortunas suas venales habeat.
 an apud vos. p. c. quorum auctoritas turpissimō
 cuidam ludibrio est: vbi vrbi M. tulli Leges. R.
 P. audacia defendit atq; in ordine ita modera-
 tut. q̄i vnus reliquis familia virti clarissimi
 Scipionis africani. ac non reperatus actius
 ut paulo ant̄ insitus huic urbi ciuis. An vero

M. tulli facta tua vt dicta obscura sunt: An
non ita apueritia vixisti ut nihil flagitio
sum cordi tuo putares qd alicui collibus
aut stilis istam immoderatam eloquentiam
apud Marchum pissonem non impudicit
cie iactam perdisti: Itaq; mīme miran-
dum est q; eam quam flagitiole vendi-
cas turpissime parasti. Verum vt oppi-
nor splendor domesticus tibi animos tol-
lit. Vxor sacrilega ac pernicijs debilita-
ta. filia mīris pellec t̄ iocundior atq; obse-
quentior q; parenti pat est. Domum ipam
tuam ui et rapinis funestam tibi actus
comparasti. ut nos ac comone' facial co-
moue factas q; conuersa res sit. cum in
ea domo habitares ho flagitiolissime que-
p. crasi fuit atq; cum h̄. ita sint ac tñ tā
cicero se dicit in contilio deorum intor-
talium inmissum huic vrbi ciuibusq; cui

• todem absq; carnificis nomine q; ciuitatis
incomodum in gloriam suam ponit que sibi
vero illig coniurationis causatio fuit con-
sulatus tuus. et incurco. R. P. ac deducta
ducta eo tempore quo te custodem habeat
sq; ut opinor illa te magis extollunt que
post consulatum cum trentia uxore de
R. P. consuluisti tu legis plauicie iuditia
domo turebas ex coniuratis alios peccunia
condempnabas cum tibi aliis tustulanum
aliis pompeyana villam hedificabat aliis
domum emebat qui uō n̄ poterat si erat
calumpnie proximus. Is aut domum tuam
obpugnat uenerat aut senatui insidias
fecerat et deniq; de eo ē conpertum erat
Que si sita obitio redde rationem quantu
patrimonij acceperis qd tibi litibus ac
creuīt qua ex peccunia domum parauī
Tustulanum et pompeyanum infinito

sumptu exhedificaueris aut si retices cui du-
biu[m] pot[er]e quin opulentian istam ex san-
guine et miserijs Ciuium parasti? Verum
ut opinor ho nouis arpinus ex magni-
crassi familia mutatur contempnit sunt
tantem hominum nobilem. R. p. curam
hab[et] neq[ue] terrore n[on] simus sumptu inimicu-
ces amicis contumeliosus modo harum
modo illarum parcium fidus nemini le-
uissimus senator mercenarius patronus
cuius nulla cordis pars aturpitudine vac-
cat linga vana manus rapacissime gula
inmensa pedes fugaces que honeste nomi-
nari non possunt in honestissima atq[ue] is cu[m]
eiusmodi sit cum audet dicere o fortuna
tam me consule Romam te fortunatam
consule Cicero: imo vero infelicem et mi-
seram q[uod] crudelissimam proscriptiōnē ea

My amado

ppella est. Cum tu perturbata R.P. metu
 periculosos om̄is bonos pere crudelitati tue co-
 gebas, cum omnia iudicia omnes leges in
 tua libidine erant. Cum tu sublata lege
 portia erepta libertate om̄im n̄im vite necisq;
 potestatem ad te vnum reuocaueras atq;
 parum quid impune fecisti: verum eis
 commemorando exprobis neq; licet obliuis
 ci hijs ac huic seruitutis sue ac tue. E
 gens ero tibi Cicero proficeris qd; est sat
 perpesol et etiam ne aurei tuas odio tuo trac-
 tabil etiam mollestissimis verbis insectabere
 Cedant armæ coge. Concedat laurea lingue
 Quasi vero togatus et non armatus q gloria
 ris condecoris atq; inter illamq; dictatorem
 pret nomen Imperij quidq; initiat. Sz qui
 ego plura de tua insolentia comemore que
 om̄is artes edocuit Jupiter op-
 timus maximus in concilio deorum ad

misit ytaliam exulem humeris suis repor-
tauit Orote Nomile arpinal qui egregia
tua virtutem omnes fabulos fabios. Sci-
piones superasti quem tandem locum in
hac urbe retines: que est ptes. & P. placet
quem amicum et quem iniunicum -
habes: cum in Ciuitate insidiag fecisti
ancillares: Quo ure cum de exilio tuo
oducatio redisti eum sequeris: Quo vos ty-
rannos appellabas eorum potentie faues q.
et aut acopunaces opportunitates vi-
debantur eosdem dementes et furiosos
vocal. Vxim cam agis de fessio male
existimat bibulum petulantissimus ver-
bis ledus laudes celarem quem maxime
odisti leuissime transfiga n̄ in hac neq;
in illa parte s̄idem habens ea maxime
obsequeris aliud stans aliud sedens sen-
tis d. R. P. hijs maledictis illos odisti: -

70

Cicero in Salustium Respondebat

Gademum salusti magna volupta est e-
qualem ac parem verbis vitam agere
neq; quicq; tam obstenum dicere: cui
non ab initio puericie omni genere
facinoris etas sua responderit i ut omnis
ratio moribus consonet. neq; ei quia vi-
uit ut tu aliter ac tu loqui pot. heq; q.
tam illo sermone utitur vita honestior
est quo nocior est Vtq; nrm conscripti
vn initium summa. p. c maius ei mihi duc-
di bonus imponitur quo nocior est vtq;
nrm. uod autem si de mea vita atq;
actibus nris huic coniuratori respondendo
Inuidia gloriam consequatur: aut si huius
stricti mores omnem etatem nuda vero est
in idem vitium incident procacitatis q;
huic dicio id vos si forte offendimini ius-
tius huic quem mihi succedere debeat q;
qui initium introduxit. Ego dabo operam

ut q^z pro me m^{mo} cum fastidio respond^a
et in hunc m^{mum} m^{citum} e^e videar
Suo me p. c. in r^{ndo} nō habere magnam sp^r
tationem q^p nullum vos sciatⁱs nouum cri
men in salustium auditur os s^j omnia ue
tera recognituros: Q^{uis} et m^e v^{re} iam
et ipui aures calent Ver^y eo magis odiisse
debeatⁱs hominem q^z ne intipiens q^dem
p^ccare minimis rebus posuit rudimentū
S^j ita ingressus est ut neq^p ab illo vincipot^{bit}
: neq^p se omnino aliqua etate preterite
Itaq^p nihil aliud studet nisi ut luculentis
cum quo uis uolutari longe vero fallitur
opinione. Non enim procacitare Longe tute
sordes eliciuntur s^j est quedam caluminia
quam vniusquisq^p n^m t^{stante} animo
suo fert de eo qui s^f in crimen obiectat bo
nis. Os si vita istius memoriam vicerit a
liam. p. c. non exornatione s^j ex moribus

suis expectare debet us iam dabo operam q̄
maxime potuero breue ut fatiam. Neq; hec
alteratio nra nobis in utilis erit. p.c.ple.
rumq; enī res. p. priuatis crescit inimicis
vbi nemo cuius qualis sit vit pot latere. pri-
mum igitur qm om̄i maiorem. c. Salustio
ad vnum exemplum et r̄lam querit uelim
mihi respondeat. nunquid hij quos pertu-
lit Sappones et metlos aut fuerunt aut
opinionis aut glie. q; eos res geste sue et
vita innocentissime acta commendauit. Ad
si h̄ fuit illis iniuriam nominis et dignita-
tis. cur non eque nobil existimetur: cu-
uis res geste illustres et vita integerrime ac-
ta. Quasi vero tu sis ab illis viris salusti
ortus q; si ortus eos non nullos iam tue tur
pitudinis pigeret Ego meis maioribus uit
tute mea preluxi ut si prius noti non fue-
rint ame accipiant inicium memorie sue

Tu tuus inter q̄ turpiter egisti magnas etu
disti tenebras ut etiam si fuint egregij ci
uel certe veniant in obliuionem. Qua
re noli in antiquos viros obiectare. Satis
est ē me meis rebus gestis florere q̄ meor
opinione niti. et ita viuere ut sum pos
teris meis nobilitatis inicium et virtutis
exemplum. Neq; cum hijs conferre dec̄
p. c. q̄ iam decesserunt omniq; odio caret
et inuidia. Sz cum eiſ qui mecum vna in re
puuerlati sunt. Sz si fuerim aut in hono
ribus petendis nimis ambitiosus non hac
dico p̄plarem ambitionem cuiq; me prin
cipem confiteor: Sz illam perniciosa m̄
tra leges cuius primos ordines salustius
duxit aut in gerendis magistribus aut
in indicandis maleficijs tam severus.
aut intuenda. A. P. tam vigilans q̄ tu
prescriptionem vocas. Credo q̄ non oīs.

tuisimiles in columnis in urbem venissent. At
quanto meliore loco. R. P. staret si tu par ac
simili scelerum ciuium una cum illis
annumeratum esses. An ego tunc falso scrip-
si. Cedant arma toge: qui togatus arma-
tos et pacem bellum oppressi. An illud me-
titus sum. fortunatam me consule Ro-
manum qui tantum intestinum bellum
ac domesticum viris incendium extincxi:
neq; te cui pino ho leuissime cum ea cul-
pas que historijs mihi glore ducas. Antur
pius est. p. c. scribentem mentiri q; illum.
palam h; ordine dicentem. nam q; in
etatem in crepuisti tñ me abesse puto ab
inpudicia q; cu apudicacia. Sed quidego
detec ptra querar: Quid enim menti-
ta turpe ducas qui mihi auxilis elo-
quenciam ut vicium obicere cuus sem
per nocens eguli patrocinio. An ullu-

existimam posse fieri cuiem eorumque, qui non
hys artibus et disciplinis sic eruditus. An illi
alia putas esse erudimenta et incunabiliis
virtutis, quibus cum ad gloriam cupiditate
aluntur. Sed mīme mirum est pr̄es cons
cripti libro qui desidie a luxure plenus
sit, hec ut nostra atque inusitata mutatur.
Nam quod inusitata rabie petulat in uxu
rem et filiam meam inuasisti, que fa
ciūs se inuolueret a viris abstinent, quod tu
vir a viris satis doce et pite fecisti. non
ei me separasti mutuam tibi gratiam
relaturum ut vicissim tuos compellare
vulnus ei satis es matie huius. Neque quidquid
domini tue turpis est quod tu. Multum po
te oppino fallit, quod in parare putasti in
iudia ex mea refamiliari quod mihi multo
minor est, quod heres dignus sum. Atque ut ta
ta quidem esset quanta est, ut potius

amicis mei vniuerent q̄ ego testis eorum
Locupletior eam. & go fugax. C. Salusti
furori tribunii pedis cessi: utius duxi q̄
uis fortunam vnius experiri q̄ vniuerso
p. R. cuiuslibet eam discensionis causa. Qx
p̄ aq̄ ille suum amum mihi. R. P. hachatus
est omnia: queq; coniciuerat pace et odio re
siderunt. hoc ordine revocante ac ipa. R. P.
manu trahente in revocat. Qui mihi
dies si cum omni reliqua etate confera
tur animo quidem meo superet cum vni
uersi vos pp̄tq; Romanus freques adue
tu modo gratulatus est. Cauti me fuga
cum mercenarum patronum hi exstic
mauerunt: neq; ercule mirum est si
ego semper uictus omnium amicis exti
mavi. Non n. priuanti ancillatus sum
neq; me adduxi. Sed quantum quisq; R. P.

studuit tantum mihi fuit aut amicus
aut aduersarius. Ego nihil plor volui vale-
re q̄ pacem. Multi priuatorum audi-
tias nuttuerunt. Ego nihil timui nisi
leges. Multi arma sua timi voluerunt
Ego nunq̄ volui qcq̄ posse nihil pro vob
Multi ex vobis potencia freti vos suis vi-
ribus abusi sunt. Itaq; non est mirum
si nulliq; amicicia suis sum: qui non
ppetius. R. P. amicus fuit. Neq; me pe-
nitit si aut petenti vnitino reo patroci-
num pollicitis sum aut gesti insolentia
depressi. aut bibuli paucitiam culpui. aut
virtutibus cesaris faui. hec n. laudes ego
qij ciuis et vnite sunt que si tu mihi ve-
ricia obicis / temeritus tua temeritas repre-
hendatur non mea via culpabuntur. ptra
dicem si apud alios eēt mihi dicendum p.
conscripti non apud vos quos ego habui omni

meatum actionum monitores. Si vbi ref
testimonia assunt: quid opus est verbis?
hunc ad te reuertar. S. patremq; tuum
preteream: qui si unq; in vita sua pecca-
uit tñ maiorem iniuriam. R. P. facere no
potuit q; qui te calem filium genauit
neq; si qua in puericia peccasti exequar:
ne parentem tuum videat accusare si eo
tempore sumam tui potestatem habuit. Si qua
lem adolescentiam egeris hac ei demonstra
ta facile intelligente q; petulante m pue
ricia q; impudicus et procax adolescentis
posteaq; inmense gule impudicissimi
corporis questuoli sumptus sufficeret no
potuit et etas tua iam ad ea capienda q;
alteri facere collibusset excoleuerat cupi
ditatibus infinitis efferebaris ut qui ipse
cordi tuo turpia non duxisset in alijs expi
teris. Ita non est facile expectare p. c.

utrum in honestioribus corporis partibus
rem quiescerit amiserit domum paterna
vnuo p̄e turpissime venalem habuit -
vendidit et cuiq̄ dubium p̄t ee quin
mori cogerit cum quo tu hic non dum
mortuo pro herede gesserit omnia? Neq;
pudz eum ame querere quis mihi p̄. cas
si domo habitet cum ip̄e ēnre nequeat
quis in ip̄ius habitet cum ip̄e ēnre neq;
quis in ip̄ius habitet p̄na domo. At hercle
lapsus etatis tirotinio postea se correxit
Non ita est et habuit in sodalicium sacrile
gij ingidiam bis iudicis ad subiellia atrac
tus extrema fortuna stetit et ita discessit
ut non hic innocens ee s;uidices pecciam
errasse extimarentur. Primum hono
rem inquesturi adeptus secut⁹ est huc.
Locum et hunc ordinem despectas cuiq;
aditus sibi quisq; sordidissimo homini

Patuisset

patuerisset. Itaque timens ne facinora eius clam
vobis esset cum omnibus matrimonium fa-
miliarum nostris opprobrio esset. confessus est
vobis audientibus adulterium neque erubuit
ora vera. Vix erit ut libet Salusti. egeris quod
volueris satis sit unum tenuorum scelerum
esse conscientiam. Nolis nobis Langorem et sopor-
rem nimium exprobare. Sumus diligen-
tes in tuenda pudicitia uxorum nostrorum
is ita exspectati non sumus ut ate cauere pos-
simus. Audacia tua vincit studia nostra et
quod hec mouere possit. p. c. factum au-
ditum tpre. Quem non puduerit palam
vobis adulterium. confiteri. Quod si tibi
promenib[us] respondere voluerissem is ito
censorum eloquium pudauidij et. l. pi-
soni integrimot virorum quo usus est
quisque eorum pro lege palam vniuersit re-
citarem non ne tibi iuderer et nos vtere.

maculas quas reliqua vita tua eluere non
poset. Neq; post illum delectum senatus
te vidimus nisi forte in ea te castra co-
iecisti quo omnis sentina R.P. conflu-
xerat. At idem Salustius qui in pate ne-
senator qdem manserat postq; R.P. ar-
mis oppressa est et idem huic qui exu-
les reduxit in senatum pre questuram
est reductus. Quem honorem ita ges-
tit ut nihil non in eo venale habuerit.
Ita egit ut nihil cuius aliquis emptor
fuit. Ita egit ut nihil equum ac ver-
duxerit quod ipi facere collibuisse. Neq;
aliter vexauit ac debuit si quis prede-
locum magistratum accepisset p acta qd-
tura posteaq; magna pignora eis dederat
cum quibus similitudine vite se con-
uinxerat unus iam ex illo gregore videbat/
eius n· partis erat exemplar Salustius

q̄ tantam in vnam voraginem cetus om-
nium viciorum excederat q̄cqd in pu-
dorum cylonum parricidarum sacrile-
gorum deditorum fuit vt be macipys co-
lonis. Itala tota sicut infretū subsederat
noīs perditī ac notissimi nulla in parte
castris abti nihil licencia viciorum et cu-
piditate rerum nouarum. At posteaq̄
pretor effactus modeste se gessit et absti-
nentur. Non ita prouinciam vastauit
vt nihil nec passi sint non expectauere
grauius socij nī in vlo q̄ experti sunt
in pace. hoc affricam in timore vnde tan-
tum hic exhaustus quantum potuit aut
afide noīm traci / aut in nauē contrudi
Tantum inq̄ exhaustus p. c. quantum vo-
luit. Ne causam diceret sestercio duode-
cim cum Cesare pāscitur. Quod si q̄p
piam eorum falsum est his palam refel-

Le vnde qui modo non paternam quidem
domum relinquere potueris repente tanq
lompsonio b̄tūs. Ortus preciosissimus villa
Tiburti. s. Cesaris reliquias possessiones
paraueris. Neq pignit quietere/ cur ego
p. crassi domum eius emissem/ cum
tu dominus villa sis/ cuius paulo ant
fuerat Cesar. Meo inq patrimonio nō
comeso s̄z deuorato qui rationibus repepe
factus es tam affluens et tam b̄tus
nam quis te faceret heredem quem
ne amicum qdem satil honestum qf
vnq̄ sibi ducit nisi similis ac partui
At hercule egregia facta maiorum tuor
te extollunt quox siue tu similis es siue
ille tibi nihil ad om̄i scelus ac nequitiam
addi pot. Verum ut opinor honores tui
te faciunt insolentem. Tu. c. salusti
totidem putas ee bis senatorem et bis

questorem fieri. Item bis consularem, bis
trumphalem: carere decet omni vicio
q̄ in alterum dicere paratus est. Demum
maledicit, qui non pot̄ verum ab altero
audire. Sz tu omni mensarum allecla
omni cubicolorum in etate pelex et
idem postea adulter omnis ordinis tur-
pitudo est ciuilis belli memoria. Quid
n̄ hoc grauius pati potiuimis q̄ q̄ te in
columnen in hoc ordine videmus: desine
bonos petulantissime consectari, de sine
morbo procacitatis isto vti: desine viu-
quemq; moribus tuis extimare. hijs mo-
ribus amicum tibi efficere non potes. Vi-
deris velle inimicum habere. finem dicen-
di faciam. p. c. Sepe n̄ vidi grauius offen-
dere animos auditorum eos qui aliena
flagicia apte dixerunt, q̄ eos qui comi-
serunt. Mibi qdem ratio habenda est.

non qui salustius merito debeat audire. s3
vt ea dicam si qua ego honesta effari pos-
sim ~ ~

Expliciunt Salustij in Cicerone
et Ciceronis in Salustum Inuen-
tione

Cicero octouiano Salutem

I pertuas legiones mihi licatum fuisse t̄ q̄
nomini meo p̄ploq̄. R. inimicissime vere
in senatum / coramq; de. &. pu. disputare
fecissem / neq; tam libenter q̄ necessario :
nullā n. remēdia que vulneribus adhibe-
di faciunt dolorem / q̄ que sunt salutaria
. S3 qm̄ cohortibus armatis circunspecto
senatus nihil aliud vere pot decernere nisi
timere . In capitulo signa sunt in urbe

milites vagantur. In campo castra ponunt.²
et Italia tota Legionibus ad libertatem nraj
conscriptis ad seruitutem adductis equita-
tuq; exterarum nationum detinetur. Ce-
dam tibi in presentia foro curia et sanctis
simis deorum immortalium templis in
quibus reuulscente iam libertate. deinde
rursus oppressa senatus nihil consulitur
timet multa. assentitur omnia. post etiam
paulo temporibus ita postulabit. Cedam
vrbe (quam pro me seruatam ut esset liba)
in seruitute iudere non potero. Cedam vita
(que q. q. tollit a est) tñ si profutura est
rei pñ. spe bone posteritatis mesolatur qua
sublata non dubitanter occidam atq; ita
cedam ut fortuna iudicio meo non animo
mihi defuisse videatur. Illud xq; quod est pre-
sentis est doloris iudicium et preterite in-
urie testimonium et absentium sensus

significatione non pretermittam/ quin q̄
niā coram id facere profiteor absens p̄
sum. Sigdem mea salus aut utilis rei pu-
est/ aut coniuncta certe publice saluti
jam perdeum immortalium fidem/ nisi
forte frusta eos appello quorū aures atq;
animus a nobis aborret per que fortuna
pp̄t R. o. que q̄q; nobis infesta est/ fuit ali
quo p̄icia et ut sp̄ futura est. Quis
tam expars humānitatis qui huic vr-
bis nomini ac sedibus usq; adeo est inimi-
cug/ ut ista aut dissimulare possit aut
non dolore aut si illa ratiōe publicis inco-
modis mederi queat non morte propriū
periculum iutet. Jam ut ordinar ab inicio
et perducam ad extremum et nouissimā
conferam primis. q̄ non posterior dies
acerbior priore) et que non in sequenti
ora antecedente calamitosior. P. & un.

illuxit M⁹. Anthonius vir animi maximi
utrum etiam sapientis consilij fuisset cū
Cesare fortissimo s^z parum feliciter a Re-
pu. dominatione semoto. Concupuerat ma-
gis regnum q̄ l̄ra Ciuitas patipotat princi-
patum / publicam dilapidabat peccuniam
eratuum exhauciebat ciuitates minue-
bat / victigalia donabat ex comentario
dictaturam gerebat. Leges imponebat . pro-
hibebat dictatorem alegibus . senatus con-
sulti spem repugnabat . In senatu prouin-
cia omnes vni concupiebat . cui sordebat
Macedonia prouincia quā victor sibi sump-
serat Cesar . Quid de hoc sperare aut
spectare nos oportebit : Extitisti tu index
nre libertatis vt cunc qdem optimus quod
utrum neq; n̄ra nos oppinio / neq; tua fides
fefellisset vt veteranis in vnum conductis
et duabus legionibus apertniae p̄tē ad salutē

aduocatis operibus extulisti. Quae tibi no
ancq̄ postulares maiora q̄ velles p̄tra q̄ spe
rare detulit senatus dedit facies ut cum
aucte defensorum h̄ret non ut imperiose ad
uersum armaret. appellavit s̄in patorem hol
tum exercitu pulso tribueni honorem nō
ut sua cede ausus ille fugiens exercitum te
nominaret s̄imperatorem. Decreuit in foro
statuam locum in senatu sumum hono
rem autē temp̄. Si quid aliud est quod dari
possit addat. Quid aliud est maius quod
velis sumere. Sin autē supra etatem supra
consuetudinem supra etiam mortalitatem
tuam tibi sunt om̄ia tributa. Cur autē
ingratius caud̄tr aut in memor beneficij
sui sceleritate circumscribil / senatum quo
te sumimus aqbus reueteris. contra q̄s
arma vimus: q̄bus arma cogitas inferre:
aqbus exercitum adducis: ac quos aduerso

aciem scriuif? Cur hostis relinquitur: cui
is hostis loco ponitur: cur castra medio utine
longius aduersariorum Castris et proprius
vrbem mouentur. Quoniam nunquia sa-
pientem aliquo id quod non cram frustra
existimat quod te proptere: Ro. de me. fefel-
lit oppinio. O meam calamitosam et pre-
cipitem senectutem. O turpem exacta
dementique et atem camcie ego. p. c. adpar-
riandum induxi. ego rem pueraz. fefelli. ego ipse
senatum sibi manus afferre coegi cum te
ui nouum puerum et matris tue partum
aureum edixi. Ad te fata patrie paridem
futurum predicabant qui vastares vrbem
incendio. Omiseram et in breui tam cele-
rem et tam variam re. pu. comutacionem
qui suam tali futurum ingenio est qui
possit habo ita mandar letis ut fata non ficta
uideantur ee: Quis tanta animi fa-

cilitate qui que verissime memoria pro-
pagata fuerunt non fabrile similia sive
timaturus. Cogite. n. Anthō^m hostem iu-
dicatum ab eo circunceſſum conſulem
deſignatum eundemq. re. pu. parentem
te proiectum ad conſulatum libandum
et hostem opprimendum hostemq. ate-
ſugatum et conſulem obſidione liberatū
deinde paulo post fugatum illum hostem
arceſſitum tamq. coheredem mortua. re.
pu. ad bona. p. R. capienda. conſul de-
ſignatum. Nurus eo inclitus ubi si no-
menibus his fluminibus montibus tue-
recur. hec quis conab̄ exponere. quis
credere audebit liceat ſemel impune
peccare. ſic erranti medicina confefſio.
Verum. n. dicam ut^m te potig Anthoni
dñm non expallemus q̄ hunc recipi
reimus non quo vlla ſit obtanda ſeruitq.

is quod dignitate domini nostri turpis est for-
tuna serui. In duobus autem malis confu-
giendum magis sit. Lenius est eligendu-
s. Ille etiam exorabat que volebat auctorite-
tu exhortans. Ille consul prouinciam pete-
bat. tu priuatus concupisti. Ille ad ma-
iorum salutem iudicia constituebat et
leges ferebat tu ad perniciem optimorum
Ille a languine et incendio seruorum/
Capitolium ciebatur. tu crux et fla-
mam cuncta delere vis. si qui dabat p-
uincias casis et bruis et illis custodibus
nostris nostri regnabat. quid faciet qui vita
adimit qui ex urbe siciebat tirannus erat
Quem inuocemus qui ne locum qudem
reliqd. exilio. staque si quid ille maiorum
nostrorum sepulte reliquie sapiunt sive una-
cum corpore sensus omnis uno atque eodem
consumptus est igni. quis illis interroga-

tibus quid agat nunc'. R.P. respondebit
aliquis nřm qui proximus in illam eternā
domum discesserit aut quem accipient de
suis posteris nuntium ille veteres affri-
cani maximi pauli scipionis: Quid
de sua patria audient quam spolijs tri-
umphis q̄ decorarunt an ēē quendam
annos tredecim tratum. Cuius aug-
tuerit argentarius ad stipulator pater
Vterq; vno precarium questum fecerit
s; alter usq; ad senectutem et non ne-
garet. Alter apueritia ut non posset
non confiteri cum agere repere rem
pu. cui ista virtus non vllē bto sub-
acte et ad imperium adiuncte prouī-
cie ista dignitas maiorum conciliaſ-
sent eum potencium. S; forā per de-
cūs peccuniam et nomen nobile cons-
celeratum impudicacie dediss; Veteres

vulneribus et etate confecto Julianos
gladiatores egentes reliquias. Cesarii lu-
di ad rudem compuliss^z qbus ille sept^z
omnia ministret illis p^ct sibi uiri^t
qui tanq^z in dotali matrimonio. R. p.
testamento sibilegatum obtineret. Au-
dient duodecij serui regi cuius c qui-
ut hostibus im parent victorie se de-
uouerunt. Audiet saig maris impu-
dico nomine imperare nos qui ne mi-
litem qdem hēre voluit nili pudicū
Audiet brutus eum ppim quem ipē
primopost progenie eius liberavit pro-
turpi strupo datum in seruitutem
Jam si vnu^s ista subterfugere / me tñ
internuncio celeriter ad illos deferan-
tur. Jam si vnu^s ista subterfugere non
potero vna cum istis vitam simul tu-
gere decreui

Oratio pro M. marcello · ingenere
Laudatio

De laudibus G. Cesaris

iuturni scilencij p.c. quo eram hijs tempore
ribus usus / non timore aliquo: s; partim do-
lore / partim verecundia / finem odiernius
dies attulit. idemq; inicium / que vellem
queq; sentirem meo pristimo more / dicen-
di. Tantam n. mansuetudinem / tam in-
usitatam inauditamq; clementiam / tan-
tum in summa potestate rerum omium
modum. tandemq; incredibilem sapientiam
ac pene diuinam. M. tacitus pretire
nullomodo possum. Marcho n. marcello n^b
p.c. reiq; pui reddito non solum illum s; etiam
vocein meam et auctem vobis et rai pui
conseruatam ac restitutam puto. Dolebam.

n.p.c. etiam vehementer augebat cum
uiderem virum talem qui cum in eadem
ac causa fuisse in qua ego non solum
fuisse fortuna. Nec mihi persuadere po-
teram, nec fas esse ducebam versari me in
viro vetere curriculo/ illo emulo atq; imi-
tatore studiorum et laborum meorum
quasi quodam lotio ame et Comite dis-
tracto. Ergo et mihi et mee pristine vi-
te consuetudinem. s. cesar interclusam
appuisti/ et hijs omnibus ad bñ de omni
e.p. spandum quasi signum aliquod subs-
tulisti. Intellectum est n. mihi qdem
q; in multis/ et maxime in me ipso et pau-
lo ant in omnibus cum. M. marcllum.
p.R. reiq; pu^ce concessisti commemoratis
presentim etiam offenditionibus te autem
hominis h^o ordinis dignitatem q; R. L. tuy
vel doloribus vel suspicionibus antefene

Ille qdem fructum omnis ante acte etas
hodierno die maximum cepit/ cum
suum consensu senatus/ tum preterea
iudicio suo gravissimo et maximo ex
quo profecto intelligi q̄tā in dato benefi-
cio sit laus/ cum incepto tanta sit gloria
Est uero fortunatus: cuius ex salute
non minor pene ad om̄s q̄ ad illud ven-
tura sit: leticia peruenierit. Quodqde
ci merito atq; optimo viro ei contigit.
Quius n̄ est illo/ aut nobilitate/ aut
probitate/ aut optimar; artium studio/
atq; innocencia/ aut v̄lo laudis genere
prestancior: Nullius tantum flumen
ingenij. nulla dicendi aut scribendi
tanta vis: tanta copia/ que non dicam
exornare: s. Cesar restuas gestas possit:
Tamen hoc affirmo (ut pace dicam tua)
nullam in hijs ee laudem ampliorem: q̄

eam hodierno die consecutus es. Soleo sepe
ante oculos ponere: id quod libenter crebris
vsurpare sermonibus: omnes nroꝝ sm-
peratorum. om̄s extetar gentium poten-
tissimorum q̄ p̄ptorium. omnes regum cla-
rissimorum res gestas / cum tuis: nec co-
tentionum magnitudine / nec numero
priorum. nec varietate regionum. nec
celeritate conficiendi. nec dissimilatu-
dine b̄llorum posse conferri. nec vero dis-
iunctissimal terras cius passibus cuius
q̄ potuisse pagari / q̄ tuis cursibus / non
dicam / s̄ vitorijs illustrate sunt. Que-
qdem ego nisi non ita ēē magna fatear.
ut ea vix cuiusq̄ mens aut cogitatio ca-
pere possit amens sim. S̄ tñ sunt alia-
maiora. nam b̄llicas laudes solent qdā
extenuare uerbis: easdemq; detrahere
ducibus. comunicare cum multis. ne-

proprie sint /mpatorum: et certe in armis
militum virtus locorum oportunitas.
auxilia sotiorum. classes. comoatus int
rum suuat. Maximam vero partem qui
suo iure fortuna sibi vendicat. et q̄cqd
est prospere gestum / id pene omne duc
tuum. At nero . huus glie . s . cesar / quā
es paulo ante adeptus / socium habet nemī
ne. Tuum est qd cunq̄ est / quod certe ma
ximum est / totum est inq̄ tuum. Nihil
sibi ex ista Laude centurio . nihil prefectus
. nihil cohors . nihil turma . nihil ciuitas
nihil mortalium aliquis decerpit . Qui
etiam illa humanatum rerum dñi for
tuna in istius se in societate glorie non
offert . tibi cedit tuam ēē totam et pro
priam fateetur . Nunq̄ n . temeritas cū
sapia comiscetur . nec ad consilium casus
admittitur . Domus ulti gentes in manitate

barbaras. multitudine innumerabiles. Locis
infinitas omni copiatum genere habunda-
tel. Et tamen vicisti: que et naturam
et condicionem ut vinci possent habebat.
Nulla est n-tanta vis / tanta copia / q
non ferro et viribus debilitari frangiq; pos-
lit / aut inmittere . iracundiam cibibere
victoriam temperare . Aduersarium nocti-
tate / ingenio / virtute / prestantem non
modo extollere iacentem: s; etiam ampli-
ficare eius pristinam dignitatem . hoc qui
faciat / non ego eum / cu sumis viris co-
paro / s; similimum deo iudico . Itaq; . S. cesar
belle tue Laudes celebrabuntur . Ille qdem
non solum nris / s; pene omni gencium lin-
quis atq; tris. naq; ullam vnq; etas de tuis
Iudibus contis tecet . S; tñ eiusdem mo-
dis res cesso nescio quomodo etiam cum
Legenter obstrepit clamor militum uidet²

et tubatum sono. At uero cum aliqd cle-
menter mansuete uiste moderate
sapienter factum in iracundia preser-
tum que est inimica consilio et in vic-
toria que natura insolens et superba e.
Audimus aut legimus quo studio induci-
munt non modo in gestis rebus. sed et in fic-
tis ut eos lepe quos nunq̄ vidimus diligam-
us. Texo quem presentem intuemur/
cuius mentem sensusq; et os cernimus.
ut qcqd bellis fortuna reliquum. &. p. fecer-
it id ee saluum velis. quis laudibus esse-
remus quibus studijs prosequamur. qua
beniuolentia complectemur. parietes me
diussidius ut mihi uidetur huius curie
tibi gracial agere pesciunt. q; breui tpoore illa
futura sit uictorialis in his maiorum litora
et suis sedibus. e qdem cum M. marchi viti
optimi et commemorabili pietate prediti la-

crimis modo vobiscum viderem omni mar-
ctorum meum pectus memoria effudit .
qbus tu etiam mortuis . M . marcto
conseruato / dignitatem suam reddisti / no-
bilissimamq; familiam tuam ad paucos re-
dactam / pene ab interitu iudicataci . hūc
tu igitur diem tuū maximis et innume-
rabilibus gratulationibus iuste aut̄ ponis .
hec n̄ res vnius est propria . S . Cesaris certe
ducere te geste . Magne ille qdem . s; tñ
multo magnoq; coiunctatu . huius aut̄ rei
tuidem et dux es et Comes . Quicqdem
tanta ē ut ista tropheis et monumentis
tuis allatura sit finem etas . nihil n̄ opere
xut manu fcm / qd non aliquo conficiat
et consumat vetustal . At uo hec tua ius-
ticia et lenitas aī florescet cotidie magis
sta prout qntum operibus cuius diuturnitas
detrahet / tantum afferet laudibus . et ce-

teros qdem om̄is victores b̄torum ciuiti-
am antea equitate et misericordia vice-
ral. hodierno aut̄ die c te ip̄m vici. ve-
reor ut hoc quod dicam p inde int̄lli posse
auditu: atq; ego ip̄e cogitans sentio ip̄am
victoram vicasse uideris. cum ea que illa
erat adepta vici remisisti. Nam cum ip̄
suis victorie condicione iure omnes vici occi-
dissemus clementie tue iudicio conseruati
sumus. Nec te igitur unus iniunctus a
quo etiam ip̄ius victorie condicione usq; de-
uicta est. Atq; hoc s. Cesaris iudicium p. c.
q; late pateat attendite. Omnes n. qui ad
illa arma fato sumus nescio quo & p. mi-
sero funestoq; compulsi. et si aliqua culpa
tenemur erroris humani ab scelere certi
liberati sumus. Nam cum M. marcellum
deprecantibus vob. R. p. c. conseruauit: me
me mihi: et item rei pu. n̄lo deprecante

et reliquo amplissimis virois et sibi ipsi et
propter reddidit. Quorum et frequentiam
et dignitatem hoc ipso videtis in consensu.
Non ille hostes induxit in curiam, sed iuri-
dicauit. populosque ignorancie potius flo, atque
inani metu, quod cupiditate et cauditate
bellicum celsuscepit. Quodquidem in bello
semper de pace audendum putavi, semperque
dolui non modo pacem, sed orationem etiam
civium pacem flagitancium repudiari.
Neque ego illa nec illa unquam secutus armis ci-
vilia semperque mea consilia pacis sunt et
cogesotia. Non bellici atque armorum fuerunt
hominem sum secutus priuato officio, non
publico. tantumque apud me grati amicis fidibus
memoria ualuit. ut ista non modo cupi-
ditate: sed ne spe quidem prudens etiam laes-
tanque ad interitum ruere voluntarium.
Quodquidem meum consilium minime obstu-

rum fuit / tñ in hoc ordine multa de pace
dixi / et ipso bello eadem etiam cum capitis
mei periculo steli . Ex quo nemo erit tam
iniustus rerum existimatot / qui dubitet
que Cesari debito voluntas fuerit : cum
pacis auctores conseruandos censuerit / ita
tim ceteris fuit iratior . Atq; id minus vi-
detur fortasse / tum cum esset incertus exi-
tus et an cepl fortuna belli . Qui vero /
victor / pacis auctores diligit / si protectio de-
daret se non maluise dimicare q; vincere
Atq; huius qdem rei . M. marchio sum tel-
lis . Nostri enim sensus ut in pace semp-
lit / tum etiam in bello congruebant . Quo
cieni ego eum et quanto cum dolore uidi
tum insolentiam ceterorum hominum . tu
et ipsius victorie ferocitatem extimescente
quo graciortua liberalitas . s . Cesar nob q
illa vidimus debet ee . Non . n . iam caue

sunt inter se / s; victorie comparande
Vidimus tuam victoriam priorum
exitu terminata in gladium vagana va-
cuum in urbe non vidimus . Q uis a
misimus cues / eos uis martis pertulit .
non ita victorie ut dubitare debeat nemo :
quin multos si posset . S . Cesar ab inferis
ab inferis extitaret . qm ex eadem acie
conseruat quos pot . Alterius vero partis
nihil amplius dico q id qd omnes vereba-
mur : nimis iracundiam futuram ee
victoriam . Q uidam . n . non modo ar-
matis s; interdum etiam ociotis mina-
batur / neqd q; sensisset . S; ubi fuisset
coxitandum ee dicebant . v; mihi qdem
videantur dij inmortales etiam si penal
a p . ob aliquod delictum expectiuit
qui ciuile bellum et tam luctuosum inci-
tauerunt uel placitum vel faciati alq;

omnes spem salutis ad clementiam vic-
toris et sapientiam contulisse. Quare
gaudeto tuo isto tam excellenti bono et
fruere cum fortuna et gloria. cum etia
natura et moribus tuis. Ex quoqdem ma-
ximus est fructus iocunditasq; sapienti
cetera cum tua recordabere. et si persepe
virtuti. tñ plexq; felicitati tue gratula-
bere. De nobis quos in R. p. tecum sal-
uos esse uoluisti / quociens cogitabilis / tociens
de maximis tuis beneficijs / tociens de
incredibili liberalitate / tociens de singulare
sapiencia cogitabilis. Que non modo su-
ma bona / s; nimatum audebo vel tibi sola
dicere. Tantus est n. splendor in laude
veri / tanta in magnitudine cum et
consilijs dignitas. ut hec a virtute dona-
ta (cetera a fortuna comodata) esse vide-
antur. Noli igitur in conseruando vi-

ris bonis defatigari: non cupiditate aliq
presentum aut prauitatem lapis. Sed opini
one officij stulta fortale / certe non impro
ba spe quadam. & p. Non n. aliqua tua
culpa illa est / sive aliqui timuerunt.
Contraq^p summa laus. quod minime timē-
dum fuisse censerunt. Nunc venio
ad grauissimam querelam et atrocissi-
mam suspicionem tuam. q̄ non tibi ip̄i
magis q̄ cum omnibus cibibus tum
maxime nobis qui ate consuatissimus p-
uidenda est: Quam et si sp̄ ee flam-
nunq^t tñ extenuabo verbis. tua n. cautio
nra cautio est. vt si in alterutro peccandi
sit: malum videri magis timidus q̄ par-
prudens. Sed qui suam est iste tam demēs
de tuis ne tam et si qui magis sunt tui
q̄ q̄bus tu salutem in sperantibus reddidisti -
an ergo ex eo nemmeno qui vna tecum

tuerunt. Non est credibilis catus in illo-
furo. ut quo dace omnia summa sit adep-
tus: huic vitam non anteponat sue
actitui nihil cogitant secundis/ cauen-
dum est/ ne quid inimici/ qui omnes. n.
qui superfuerunt aut sua pertinacia vi-
tam amiserunt: aut tua misericordie
retinuerunt. vt aut nulli supersint de
inimicis/ aut qui fuerunt amicissimi sūt
S3 tñ cum in animis hominum tante la-
tebre sint et recessus augeamus sane sus-
pcionem tuam. simul. n. augeamus di-
ligentiam. Nam quis est omni tam igna-
rus rex/ tam rudis in R. p. tam suanihil
unq nec de sua nec de comuni salute co-
gutans/ qui non intelligat tua virtute co-
tineri suam. Ex vnius tua vita pendere
omnium eqdēm dies noctesq; vt debeo co-
gutans. calus dumtaxat humanas et

90

in certos euentus ualitudinis et nature
comunis fragilitatem extimesco doleoq;
q; cum res pu^{ca} immortalis esse debeat -
eam in unius anima consistere . Si vero
ad huianos casus in certosq; motus va-
litudinis sceleris etiam accidat insidia
rumq; consensio . Quem deum si cu-
piat opitulari rei p. credamus . Omnia
sunt excitanda tibi S . Cesar vni que-
iacere sentis belli ipso impetu (quo ne-
cessere fuit percussa atq; prostrata plura
videre . Constituenda iudicia reuocanda
fides comprimenda libidiens propaganda
soboles . omnia queq; delapsa iam fluxunt .
seueris legibus vincienda sunt . Non fuit
recusandum in tanto ciuili bello / tanto a-
numorum ardore et armorum . quin
cassata res pu^{ca} quicunq; belli euentus fuisset
et multa perderet ornamenta dignitat^s

et presidia stabilitatis sue / multaq; vt
dux ficeret armatus / que idem togato
fieri prohibuiss. Quicquidem nunc tibi
omnia tali vltnera sananda sunt: quibus
preter te mederi nemo pot. Ita illam
tuam preclarissimam et sapientissimam
vocem iniucus audiui. Satis diu vel
nature vixi vel glorie / satis si ita vis
nature fortasse addo etiam spale si pla-
cet glie. At qd maximum est prie certe
par. Quare obmitto queso ultam doc-
torum hominum in contempnenda mor-
te prudentiam. Noli nro pecto esse sapiens
Sepe n. venit ad me aures / et te idem
istud nimis crebro dicere. Satis te tibi
dixisse credo: sed tñ id audirem si tibi etia
soli natus es. Nunc tum omni salutē
ciuium cunctamq; rem. pū. restue gel-
te complexe sunt. tantum habes a pro-

fessione.

fectione maximorum operum ut funda-
menta non dum que cogitas ieceris. hic
tu modum vite tue salutem non. R.P. s.
equitate animi distimes: Quid. si istud
ne glorie quidem satis est tue/ cuius te esse
audillimum quis sis sapiens. non nega-
bis. parum ne igitur Ingel. gloriam mag-
nam relinquis ymo vero aliis e quiis mul-
tum satis tibi vni parum. Quidque est
n. qui amplius sit/ id certe est pars. tu
cum est aliquid amplius. Quod si re-
tuarum immortalium. S. Cesar hic exitus
futurus fuit. ut deuictis aduersariis tem-
pu. in eo statu relinqueres in quo nunc e
vide queso netua diuina virtus admi-
racionis plus sit habitura q. glie. Siqdem
gloria est illustris et per uagata magnor
vel insuol cues. vel in priam. vel in
omne genus hominum fama mitor.

hec igitur tibi reliqua pars est. hic restat
actus. in hoc elaborandum. ut rem
pu. constitual. eaq; tu in primis cum
suma tranquilitate et otio perfrua-
re. cum te si voles / cum et prie-
qd' debes solueris / et naturam ipsam
expleuis societate viuendi. satis/
diu vixisse dicte. Nec n. est ozo.
hic ipm diu in quo est aliquid ex-
tremum quod cum exit. omnis
voluptas preterita pro nibilo est / qz
polteca ista ē factura: qq ille tuus a-
nimus nunq; hijs angustijs qualib;
nature debet ad viuendum. concep-
tus fuit. semper immortalitatis amo-
re flagauit. Hec vero hec tua vita
dicenda est que corpore et spū canti-
netur. Illa inq illa tua est uita: q
ripebit memoria ictorum omium

q̄ posteritas alet (quam ip̄a) eternitas sem
per intuebitur. huic tu inservias. huic
te ostentes opportet. queqdem q̄ miretur.
iam pridie multa habet. nunc etiam
quæ audem obtupescere posteri certe.
Imperia. prouincias. Renum. oceanum.
nulum. pugnas innumerabiles. sacre
dibilesq; victoriae. monumenta. innu-
mera. triumphos audientes et legendos
tuos. Si nisi hec vrbs stabilita tuis con-
silijs et institutis erit. vagabor modo tu-
um nomen ac longe atq; late sedem qdē
stablem et domitilium ceruum non ha-
bebit. erit int̄ eos etiam qui nasce-
tur sicut inter nos fuit magna dissen-
cio. cum alijs laudibus ad celum restituas
gestas efferent. alijs fortasse aliquid re-
querent: vñq; vel maximum. nisi bth
ciuius incendium salute prie restin-

xeris ut illud fati videatur fuisse hoc co-
silij / serui igitur hijs etiam iudicibus q.
multis post seculis / dete iudicabunt / et
quidem aut scio an Incorruptius q. nos .
Nam et sine amore et sine cupiditate
et rursus sine odio et sine iuuidia / iu-
dicabunt : Id autē stitum ate vt quidam
falso putant non pertinebit . Nunc cte
pertinet ēē talem / ut tuas laudes ob-
curatura nulla unq sit obliuio . Diversae
voluntates ciuium fuerunt distincte q.
sine . Non n. consilijs solum s. studijs . s.
armis et castris diffidebamus . Erat autē
obscuritas quedam . erat certamen int
clarissimos duces . Multi dubitabant qd.
optimum ēēt . Mult quid sibi expedi-
ret . Multi quid deceret . Non nulli et
quid licet perfructa : reg. pu. est hoc mi-
sero fataliqt bto . Vicit ys qui non fortua

inflamaret odium suum: sed bonitate leni-
ret. neque omnes quibus iratus est eodem
etiam ex illo aut morte dignos iudica-
ret: arma ab illis posita: ab alijs erupta
sunt. Ingratus est iniustusq; ciuis/ qui
armorum periculo liberatus/ animum
tamen retinet armatum. ut iam ille sit
melior qui in acie cecidit/ q; qui in ea
animam/ profudit. Que n. pertinacia
quibusdam/ eadem alijs constancia videri
pot: Sed iam omnis fracta dissensio est/
in armis/ equitate extincta victoris
Restat ut omnes velint/ qui habent a-
Liquid non sapientie modo. sed etiam sa-
nitatis: noli te. s. Cesar salvo. et in ista
luna/ qua cum antea tum hodie ma-
ximus vnius ei manente. salvi esse non pos-
sumus. Quare omnes te qui ex salua esse
volumus. et hortamur et obsecramus: vt

vite / ut saluti tue consulas . omnes qui
tibi ut pro alijs etiam loquar : quod de me
iposentio . Quoniam sub eis aliquid putat :
quod cauendum sit non modo excubial
et custodial : sed etiam laterum nitor
oppositus et corporum pollicenur . Sed ut
vnde est orta : in eodem terminetur
oro . maxima tibi omnes gracia agimus
S . cesar . maiores etiam habemus . Nam
omnes idem sentiunt : quod ex omnium
precibus et lacrimis sentire potuisti . Et
quia non est omnibus astantibus necce
decere ame certe dicunt volunt : cui
necce quodammodo idem volunt quod fie
ri decet . M . marcello ate huic ordini
P . A . R . et R . P . redito fieri id intelligo .
nam letari omnes : non ut de vnius
sed de omni salute sentio . Quod aut
sume beniuolencie est : que me erga

90⁹⁴

illum omnibus semper nota fuit. Ut
vix M. marcello optimo et amantissimo
tri preter eum quidem cederem nemini.
cum id sollicitudine. cura. labore.
tandiu prestiterim: qd' diu est de illius
salute dubitatum. Certe hoc epore
magnis curis. molestijs. doloribus libe-
ratus prestare debeo. Itaq; s. Cesar si
tibi grās ago. Ut me in omnibus rebus
ate non seruato solum: s; etiam or-
nato/ tamen atua in me comemora-
bilia merita: quod fieri iam posse. nō
arbitrabar: magnus hoc tuo facto cu-
mulus accesserit

